

*Prikaz***Walter Laqueur:*****The New Terrorism – Fanaticism and the Arms of Mass Destruction***

Oxford Univ. Press, London, 1999., 312 str.

Knjiga koju predstavljamo pojavila se na našem tržištu upravo u vrijeme kada se terorizam shvaća kao glavna prijetnja miru i stabilnosti u današnjoj međunarodnoj zajednici. Naime, tragični događaji od 11. rujna kada je u terorističkim napadima na New York i Washington gotovo u trenu poginulo nekoliko tisuća ljudi usmjerili su pažnju svjetske javnosti i vodećih političara, ali i brojnih znanstvenika koji se profesionalno bave međunarodnim odnosima da pristupe proučavanju fenomena terorizma s drugačijeg stajališta. Jer upravo na pragu trećeg milenija, uz sve savršenstvo znanstveno-tehnološke revolucije, sofisticiranost informatičke opreme i druge pogodnosti procesa globalizacije koje mnogobrojnim obavještajnim zajednicama stoje na raspolaganju, terorizam je pokazao svu svoju okrutnost. Činjenica da ni najrazvijenija zemlja svijeta danas više nije pošteđena, ali ni adekvatno zaštićena od terorističkih napada dovela je do preispitivanja odnosa u međunarodnoj areni, potakla val antiterorističkog raspoloženja širom svijeta te pridonijela osjećaju nesigurnosti i uplašenosti velikog dijela svjetske populacije. Svijest da terorizam danas ne pogađa samo nekog drugog te da stravične slike –posljedice terorističkih akcija s TV ekrana ili novina iz nekih udaljenih dijelova svijeta lako mogu postati i dio naše svakodnevice dovela je do povećanja interesa za štivo posvećeno terorizmu.

Knjiga koju predstavljamo, autora Waltera Laqueura pod naslovom *The New Terrorism – Fanaticism and the Arms of Mass Destruction*, zanimljiva je iz nekoliko razloga.

Prvo, sam autor izvrsno poznaje tematiku o kojoj piše. Kao šef Odjela za međunarodna istraživanja pri Centru za strategijske i međunarodne studije u Washingtonu, dugogodišnji direktor Instituta za povijesna istraživanja u Londonu, te stručni suradnik zapadnih obavještajnih agencija, Walter Laqueur danas je vodeći stručnjak za terorizam. U četvrt stoljeća koliko se bavi tom problematikom, bile su mu dostupne mnogobrojne informacije i pokazatelji do kojih drugi autori nisu mogli doprijeti.

Drugo, autor shvaća i obrazlaže terorizam kao povijesnu kategoriju, staru kao i čovječanstvo. Na konkretnim primjerima prikazuje nastanak različitih metoda terorističkog djelovanja, opisuje najrazličija, naizgled bezazlena sredstva, koja su teroristi u povijesti koristili u svojim individualnim ili grupnim akcijama. Opisujući konkretne terorističke akcije, uspješno izvedene kao i one planirane ali iz razno raznih razloga ne provedene, autor

navodi na jedno drugačije promišljanje poznate povijesti i povijesnih događanja.

Treće, govoreći o uzrocima terorizma, autor se kritički osvrće na postojeće uopćene podjele na kojima inzistiraju psiholozi, sociolozi ili neki drugi znanstvenici. Za Laqueura, čitav spektar i splet najrazličitijih faktora (kultura, vjera, tradicija, nasljeđe, odgoj, psihofizičke karakteristike, društveni status, želja za dokazivanjem, želja za ugledom, potencijalna zarada, poremećaj u ponašanju pojedinca i sl.) mogu rezultirati sudjelovanjem pojedinca u terorističkim aktivnostima. Za njega ne postoji "terorista per se", "teroristička nacija" ili "teroristička zemlja" već se etiketa "terorista" stječe u najrazličitijim okolnostima. To je i jedan od razloga zašto je borba protiv terorizma i terorista nekada, kao i danas, izuzetno teška i složena.

Kao zanimljivost treba napomenuti da u isticanju uzročnika terorističkih aktivnosti i povećanja broja terorista širom svijeta autor navodi i literaturu (od klasika poput Dostojevskog i njegovih junaka do science fiction štiva) te filmsku industriju. Svakako je zanimljivo, ali i začuđujuće, čitatelju usporediti scenarij određenog romana ili filma s gotovo istovjetno izvedenom ili planiranom terorističkom akcijom.

Četvrto, Walter Laqueur upoznaje čitatelja s gotovo svim najvažnijim terorističkim vođama i organizacijama, prikazuje njihov nastanak, povijesni razvoj, snagu i ulogu u terorističkom svijetu nekada i danas te najpoznatije izvedene akcije za koje je dokazano da su počinitelji bili njihovi pripadnici. Premda se protivni striktnoj podjeli terorizma na pojedine vrste, radi lakšeg prikaza autor se u tom dijelu knjige drži podjele terorizma na tzv. državni ("state sponsored") i religijski terorizam (u muslimanskom svijetu). Govoreći o tzv. državnom terorizmu, autor čitatelja upoznaje s djelatnostima različitih službi i tajnih organizacija u bivšem socijalističkom bloku predvođenom Sovjetskim Savezom, posebno obrađuje Libiju i ulogu njezinog predsjednika Gadafija, Iran za vladavine Shaha, Irak Saddama Husseina, Siriju, Sudan, Kubu, Sjevernu Koreju.

U prikazu tzv. religijskog terorizma obrađuje poznate terorističke organizacije čije aktivnosti su, nažalost, prisutne svakodnevno putem sredstava javnog informiranja (Hamis, Hizbullah, PLO, Tamilski tigrovi) te zemlje u kojima tzv. religijski terorizam ima svoje korijene i dugogodišnju tradiciju (Alžir, Tunis, Egipat, Palestina, Indija, Pakistan, Afganistan).

Autor naglašava kako su upravo brojna akutna krizna žarišta danas (izraelsko-arapski sukob, šire područje Perzijskog zaljeva, Kašmir, Pundab, Šri Lanka, Afganistan, alžirsko-francuske trzavice, Čad, Sudan) najznačajnija uporišta terorista i prostor s kojeg je najlakše nesmetano organizirati terorističke akcije širom svijeta.

Peto, autor veoma realistično i otvoreno govori o povezanosti terorističkih organizacija, različitih oblika kriminalnih djelatnosti (prodaje droge, oružja, prostitucije i sl.) i velikih industrijskih korporacija, ali i političke elite koji iz, najrazličitijih, zakulisnih privatnih interesa surađuju na lokal-

noj, regionalnoj ili međunarodnoj sceni. Zanimljivi su primjeri konkretnog navođenja umiješanosti pojedinih visokopozicioniranih djelatnika državnih institucija, tajnih službi kojima su izrečene sudske presude poradi takvih nelegalnih radnji te primjeri iz kojih se sve sredstava financira svjetski terorizam.

I posljednji, šesti, ali ne manje važan ili zanimljiv razlog zašto se prikazuje i preporuča djelo Waltera Laqueura *The New Terrorism – Fanaticism and the Arms of Mass Destruction* je autorova analiza povezanosti današnjih sredstava za masovno uništenje (nuklearnog naoružanja i materijala, biološko-kemijskog naoružanja), ali i raznih biološko-kemijskih, toksičnih supstanci namijenjenih civilnoj industriji, genetsko inženjeringa i informatičkog razvoja s terorizmom. Autor napominje da teroristi danas mogu na legalnom tržištu, u privatnim laboratorijima, pa čak i u najobičnijim trgovinama s elementarnim kućnim potrepštinama, pronaći najraznovrsnija sredstva i opremu potrebnu za njihove smrtonosne akcije. Blagodati globalizacije koje uživa visokorazvijeni svijet poput bogatstva ponude, standardizacije materijala i dizajna, kataloške prodaje, kompjutorske narudžbe, brzine isporuke, najrazličitiji oblici transporta, smanjenje administrativnih zahtjeva, pa čak i ukidanje formalnih granica među državama, umnogome su olakšali rad teroristima.

Premda je Laqueur objavio svoje djelo prije tragičnih terorističkih napada na Sjedinjene Države u rujnu 2001. godine, on je upozorio na gotovo sve značajke opasnosti od terorizma u novom svjetskom poretku. Poredak koji se još formira, u kojem glavni nosioci međunarodne vanjskopolitičke akcije još uvijek traže svoje odgovarajuće stragije, pravce i sredstva svog djelovanja, u kojem unipolarni lider Sjedinjene Države, ali i ostali sudionici još odmjeravaju i definiraju potencijalne partnere i suparnike, upravo zbog te svoje fluidnosti i nestabilne stabilnosti pogodan je za nastanak i razvoj novih oblika terorističkih organizacija, terorista i njihovih individualnih ili grupnih aktivnosti. Zbog toga će i ubuduće borba protiv poznatih, postojećih, ali i novih oblika terorizma, terorista i njihovih asocijacija biti složen, mukotrpan, kontinuiran posao u koji bi se trebala uključiti cjelokupna međunarodna zajednica. Teroristi su oduvijek svoje akcije obrazlagali borbom za uskraćena im najrazličitija prava, a u sve složenijoj međunarodnoj zajednici nemoguće je postići da uvijek svi njezini pojedinci ili države budu zadovoljni, zaključuje Laqueur. Terorizam, kao kategorija međunarodnih političkih odnosa, podložan je svojoj transformaciji, uspješno je preživio i najradikalnije promjene na međunarodnoj sceni. Nažalost, terorizam je uvijek u povijesti bio i do današnjih dana ostao povezan s brutalnim nasiljem.

No, objektivno osvjetljavanje i prihvaćanje terorizma kao dijela međunarodne svakodnevice, upozoravanje na njegove stvarne dosege i mogućnosti buduće akcije nužno je za sve koji se terorizmu kao takvom žele suprotstaviti.

U tom kontekstu najnovija knjiga Waltera Laqueura preporuča se ne samo širokoj publici željnoj pikanterija iz života poznatih svjetskih terorista i terorističkih organizacija već i svima onima koji se u svom profesionalnom radu susreću s izazovima i opasnostima koje taj fenomen unosi u suvremene međunarodne odnose.

Lidija Čehulić